

Таатта улуунун Ытык –Күөллээҕи «Кэнчээри» оҕону сайыннарар киин
Кыра бөлөххө ахсаан дьарыгын конспега. Тизмэтэ: «Куобахтыын оонньоохха»

Толордо:Шергина М.И.
кыра бөлөх иитээччитэ

Сыала: Биир уонна элбэх диэн ахсаан өйдөбүллэрин чинэтии

Соруктара:

Үөрэтэр:

-предметтэри өннөрүнэн, кэриннэринэн, ахсаанынан наардыыр үөрүйэхтэри чинэтии;

Сайыннарар:

-оҕо өйдөөн көрөр, өйгө тутар, толкуйдуур дьоҕурун сайыннарыы;

Иитэр:

-бэйэ – бэйэҕэ истин сыһыаны, айылҕаҕа, тулалыыр эйгэҕэ харыстабыллаах сыһыаны иитии.

Туттуллар ньымалар:

Оонньуу, кэпсэтии, көрдөрүү, уус – уран тылынан тиэрдии, музыкальнай айымньыны туһаныы.

Туттар тэрил:

Куобахчаан оонньуур, араас өннөөх кумааҕы сибэккилэр, лыахтар, оонньуур моркуоптаах корзиналар, пирамида оонньуур, бэлиэлээх карточкалар, оонньуур массыына (улахан), фоновай фонограмма, араас өннөөх мас шариктар (стержень).

1. Тэрийэр чааһа.

И: Үтүө күнүнэн оҕолоор. Кыратык сэргэхсийэ түһүөҕүн эрэ (иитээччи сангарар, оҕолор хамсаналлар)

-Дорообо үрүн күн! (илиилэрин өрө ууналлар)

Харахтарбыт көрөллөр,

Кулгаахтарбыт истэллэр,

Атахтарбыт хаамаллар,

Ытыстарбыт таһыналлар (барытын хамсанан көрдөрөллөр)

Биһиги уһугуннубут! (өрө ыстанан ылаллар)

И: Оҕолоор, оонньооххутун баҕараҕыт дуо?

О: Баҕарабыт

И: Дьэ оччоҕо билигин барыахпыт.

Иитээччи эмискэ Куобахчаан олоорун өйдөөн көрөр. Соһуйар.

И: Хайа, оҕолоор, бу кимий?

О: Куобахчаан дии

И: (куобахчааннын кэпсэтэр). Куобахчаан, биһигини кытта оонньоу барсыан буолаарай?

Илдэ барабыт дуо, оҕолоор, Куобаҕы?

О: Илдэ барыахха

И:Оџолоор, Куобахчаан барсыан баџарар да,пирамиданы ыһан баран, сатаан хомуйбатах, эһигини көмөлөһүөхтэрэ дуо диир.Көмөлөһөџүт дуо Куобахчаанна?

О:Көмөлөһөн (ыһыллыбыт пирамиданы көмөлөөн хомуйаллар).

2.Сүрүн чааһа

И:Куобахчаан көмөлөспүккүтүгэр махтанар.Маладьаастар.Дьэ билигин барарга сөп буолла. Куобахчааны илдьэ,массыынабытыгар олорон, айаннаххайын(фоновай музыка тыаһыыр, суоппар уруулун ылар, атын оџолор массыынаџа олорон айанныыллар).

И:

Массыынабыт бирилиир,

Көлүөһэтэ сирилиир,

Оџолору олордон,

Ыраах ыраах айанныыр,

Уһун көнө суолунан

Талбыт сиргэр аџалар.

И:Кэллибит, оџолоор, түһүн.Ханна кэллибитий?Тугу көрөџүтүй?

О:Сибэккилээх хонууга кэллибит, сибэккилэр бааллар (фоновай музыка тыаһыыр,Айыына сибэккилэр туһунан хоһоонун ааџар).

А:

Толоонно сибэккилэр

Оһуор анһан үүммүттэр,

Сырдык ыраас таммаџынан

Кылбаарыччы сууммуттар.

И:Сибэкилэрбит араас өһнөөхтөр эбит.Биирдии сибэккини талан турун эрэ (иитээччи хас биирдии оџоттон ханнык өһнөөх сибэккини талбытын ыйытар, оџолор эппиэттииллэр:кыһыл,араџас, халлаан күөх, от күөх).

И:Миэхэ араас өһнөөх лыахтар бааллар.Лыахтарбыт сорохторо улахан, сорохторо кыра эбиттэр (оџолор биирдии лыаџы ылаллар, тэннээн көрөллөр, улахан, кыра диэн уонна өһнөрүнэн быһаараллар).

И:Лыахтары дьыэлэригэр-сибэккилэргэ олордута лыаџын эрэ (оџолр лыахтары өһнөрүнэн көрөн сибэккилэргэ олордоллор, иитэччи өссө төгүл оџолортон өһнөрү ыйытар).

И: Куобахчааһыт сылайбыт, сынһана түһүөххэйин.

Сынһалан мүнүүтэ «Курун тыаџа мустаммыт, куобахчааннар элбэхпит»

(фонограмманан хамсаныылар)

Дидактической оонһуу «Биир,элбэх»

И:О5олоор, куобахчааммыт аччыктаабыт. Моркуоп сизэн баҕарбыт.Миэхэ манна моркуоптаах корзиналар бааллар. Мин эһиэхэ корзинаны көрдөрдөхпүнэ, эһиги корзинаҕа төһө моркуоп баарын бэлиэлээх карточканан көрдөрөбүт уонна этэбит.

О:Биир моркуоп баар, элбэх моркуоп баар, корзина кураанах (туох да суох).

И:Барытын сөпкө көрдөрдүгүт, маладьыастар. Куобахчааммытыгар моркуопта биэриэххэ. Аһаатын. Онтон биьиги киниэхэ саҥа оонньуу көрдөрүөхпүт.

Дидактической оонньуу «Араас өгнөөх шариктар»

И:Бу иһиккэ араас өгнөөх шариктар бааллар. Эһиги шариктары өгнөрүнэн наардаан бу көстөр стерженнэргэ угабыт (оҕолор шариктары наардаан угаллар).

И:Ханнык өгнөөх шарик элбэх эбитий?

О:Кыһыл өгнөөх шарик саамай элбэх

И:Араҕас өгнөөх шарик хас эбитий?

О: Араҕас өгнөөх шарик биир эрэ

И:Ханнык өгнөөх шарик суоҕуй?

О:Халлаан күөх шарик суох

И:Малалыастар, барытын сөпкө эппиэттээтигит.

3.Түмүктүүр чааһа.

И:О5олоор бүгүн тугу гынныбытый,оонньообуккутун төһө сөбүлээтигит?

О:Бүгүн Куобахчаанныын оонньоотубут, оонньуулары сөбүлээтибит

И:Куобахчааммыт моркуоп сизэн топтут, эһигини кытта оонньообутуттан үөрбүт, астыммыт уонна дьиэлиэн баҕарбыт. Массынабытыгар олорон барыаххайын.